

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

สำหรับบทนี้จะกล่าวถึงระเบียบวิธีที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา วิธีการศึกษา และข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

3.1 แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษารั้งนี้ ได้ใช้ข้อมูลตัวแปรทางเศรษฐกิจหลากหลายที่สำคัญ ได้แก่ การบริโภคของภาคเอกชน การลงทุน การใช้จ่ายของรัฐบาล การส่งออกรวม การนำเข้ารวม ภาษี และปริมาณเงิน เป็นรายไตรมาส ซึ่งแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้มีจากการคำนวณหาดุลยภาพระหว่าง ดุลยภาพในตลาดเงิน กับดุลยภาพในตลาดผลผลิต (แบบจำลอง IS-LM ของเคนส์) และทำการประยุกต์แบบจำลองโดยการใส่ตัวแปรราคาน้ำมันเข้าไปที่ฟังก์ชันการบริโภคของภาคเอกชน เพื่อจะได้ทราบว่าเมื่อรากาน้ำมันเปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product: GNP) และตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างไร โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์ดังนี้

แบบจำลองตลาดผลผลิต

$$C = a + bY_d - eOIL$$

$$Y_d = Y - T$$

$$T = t_0 + t_1 Y$$

$$I = I_0 - g_1 r + g_2 Y$$

$$M = Ma + mY$$

$$\text{สมการดุลยภาพ} \quad Y = C + I + G + X - M$$

โดยที่ G , X , t_0 , I_0 และ OIL คือ ตัวแปรภายนอก (exogenous variables)

จะได้สมการดุลยภาพตลาดผลผลิตคือ

$$Y = \frac{a - bt_0 - eOIL + I_0 + G_0 + X_0 - M_a}{(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)} - \frac{g_1 r}{(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)}$$

แบบจำลองตลาดเงิน

$$\begin{aligned}
 M^d &= c_0 + c_1 Y - c_2 r \\
 M^s &= M_0^s \\
 \text{สมการดุลยภาพ} & M^d = M^s \\
 \text{โดยที่} & M_0^s = \text{ตัวแปรภายนอก (exogenous variable)}
 \end{aligned}$$

จะได้สมการดุลยภาพตลาดเงิน

$$Y = \frac{M_0^s - c_0}{c_1} + \frac{c_2 r}{c_1}$$

นำดุลยภาพตลาดเงินมาเท่ากับดุลยภาพตลาดผลผลิตจะได้

$$\begin{aligned}
 \text{ตลาดเงิน} &= \text{ตลาดผลผลิต} \\
 \frac{M_0^s - c_0}{c_1} + \frac{c_2 r}{c_1} &= \frac{a - bt_0 - eOIL + I_0 + G_0 + X_0 - M_a}{(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)} - \frac{g_1 r}{(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)}
 \end{aligned}$$

ขี้ยห์ r ให้มาอยู่ด้านซ้ายของสมการจะได้

$$\left[\frac{c_1 g_1 + c_2 (1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)}{c_1 (1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)} \right] r = \frac{c_1 (a - bt_0 - eOIL + I_0 + G_0 + X_0 - M_a) - (M_0^s - c_0)(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)}{c_1 (1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)}$$

$$\therefore r = \frac{c_1 (a - bt_0 - eOIL + I_0 + G_0 + X_0 - M_a) - (M_0^s - c_0)(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)}{c_1 g_1 + c_2 (1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)}$$

แทนค่า r ที่ได้ลงในสมการ Y ตลาดเงินจะได้

$$Y = \frac{M_0^s - c_0}{c_1} + \frac{c_2}{c_1} \left[\frac{c_1 (a - bt_0 - eOIL + I_0 + G_0 + X_0 - M_a) - (M_0^s - c_0)(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)}{c_1 g_1 + c_2 (1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)} \right]$$

$$Y = \frac{M_0^s - c_0}{c_1} + \frac{c_2 [c_1 (a - bt_0 - eOIL + I_0 + G_0 + X_0 - M_a) - (M_0^s - c_0)(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)]}{c_1 (c_1 g_1 + c_2 (1 - b(1 - t_1) - g_2 + m))}$$

แก้สมการและลดรูปจะได้คุณภาพของเศรษฐกิจทางภาค คือ

$$\bar{Y} = \frac{c_2(a - bt_0 - eOIL + I_0 + G_0 + X_0 - M_a) - g_1(M_0^s - c_0)}{c_1g_1 + c_2(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)}$$

จะได้ว่า $Y = Y(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s)$

ซึ่งแสดงในรูปแบบสมการเส้นตรง ได้ดังนี้

$$GDP_t = a_0 + a_1 Tax_t + a_2 OIL_t + a_3 Inv_t + a_4 GOV_t + a_5 EX_t + a_6 MS_t + \varepsilon_t$$

สมการการบริโภค $C = a + bY$

$$\text{จะได้ } C = a + b \left[\frac{c_2(a - bt_0 - eOIL + I_0 + G_0 + X_0 - M_a) - g_1(M_0^s - c_0)}{c_1g_1 + c_2(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)} \right]$$

$$\therefore C = C(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s)$$

ซึ่งแสดงในรูปแบบสมการเส้นตรง ได้ดังนี้

$$CP_t = b_0 + b_1 Tax_t + b_2 OIL_t + b_3 Inv_t + b_4 GOV_t + b_5 EX_t + b_6 MS_t + \varepsilon_t$$

สมการภาษี $T = t_0 + t_1 Y$

$$\text{จะได้ } T = t_0 + t_1 \left[\frac{c_2(a - bt_0 - eOIL + I_0 + G_0 + X_0 - M_a) - g_1(M_0^s - c_0)}{c_1g_1 + c_2(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)} \right]$$

$$\therefore T = T(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s)$$

ซึ่งแสดงในรูปแบบสมการเส้นตรง ได้ดังนี้

$$Tax_t = j_0 + j_1 Tax_t + j_2 OIL_t + j_3 Inv_t + j_4 GOV_t + j_5 EX_t + j_6 MS_t + \varepsilon_t$$

สมการการลงทุน $I = I_0 - g_1 r + g_2 Y$

$$\text{จะได้ } I = I_0 - g_1 r + g_2 \left[\frac{c_2(a - bt_0 - eOIL + I_0 + G_0 + X_0 - M_a) - g_1(M_0^s - c_0)}{c_1g_1 + c_2(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)} \right]$$

$$\therefore I = I(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s)$$

ซึ่งแสดงในรูปแบบสมการเส้นตรง ได้ดังนี้

$$INV_t = k_0 + k_1 Tax_t + k_2 OIL_t + k_3 Inv_t + k_4 GOV_t + k_5 EX_t + k_6 MS_t + \varepsilon_t$$

สมการการนำเข้า $M = M_a + mY$

$$\text{จะได้ } M = M_a + m \left[\frac{c_2(a - bt_0 - eOIL + I_0 + G_0 + X_0 - M_a) - g_1(M_0^s - c_0)}{c_1g_1 + c_2(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)} \right]$$

$$\therefore M = M(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s)$$

ซึ่งแสดงในรูปแบบสมการเส้นตรงได้ดังนี้

$$IM_t = n_0 + n_1 Tax_t + n_2 OIL_t + n_3 Inv_t + n_4 GOV_t + n_5 EX_t + n_6 MS_t + \varepsilon_t$$

สมการอุปสงค์การถือเงิน $M^d = c_0 + c_1 Y - c_2 r$

$$\text{จะได้ } M^d = c_0 + c_1 \left[\frac{c_2(a - bt_0 - eOIL + I_0 + G_0 + X_0 - M_a) - g_1(M_0^s - c_0)}{c_1g_1 + c_2(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)} \right] - c_2 r$$

$$\therefore M^d = L(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s)$$

ซึ่งแสดงในรูปแบบสมการเส้นตรงได้ดังนี้

$$MD_t = v_0 + v_1 Tax_t + v_2 OIL_t + v_3 Inv_t + v_4 GOV_t + v_5 EX_t + v_6 MS_t + \varepsilon_t$$

สมการอัตราดอกเบี้ย

$$r = \frac{c_1(a - bt_0 - eOIL + I_0 + G_0 + X_0 - M_a) - (M_0^s - c_0)(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)}{c_1g_1 + c_2(1 - b(1 - t_1) - g_2 + m)}$$

$$\therefore r = r(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s)$$

ซึ่งแสดงในรูปแบบสมการเส้นตรงได้ดังนี้

$$r_t = u_0 + u_1 Tax_t + u_2 OIL_t + u_3 Inv_t + u_4 GOV_t + u_5 EX_t + u_6 MS_t + \varepsilon_t$$

ดังนั้น แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาในรูปห้องเรียน คือ

$$Y = Y(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s) \quad (3.1)$$

$$C = C(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s) \quad (3.2)$$

$$T = T(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s) \quad (3.3)$$

$$I = I(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s) \quad (3.4)$$

$$M = M(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s) \quad (3.5)$$

$$MD = L(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s) \quad (3.6)$$

$$r = r(t_0, OIL, I_0, G_0, X_0, M_0^s) \quad (3.7)$$

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาแสดงในรูปสมการเส้นตรง(linear form) คือ

$$GDP_t = a_0 + a_1 Tax_t + a_2 OIL_t + a_3 Inv_t + a_4 GOV_t + a_5 EX_t + a_6 MS_t + \varepsilon_t$$

$$CP_t = b_0 + b_1 Tax_t + b_2 OIL_t + b_3 Inv_t + b_4 GOV_t + b_5 EX_t + b_6 MS_t + \varepsilon_t$$

$$Tax_t = j_0 + j_1 Tax_t + j_2 OIL_t + j_3 Inv_t + j_4 GOV_t + j_5 EX_t + j_6 MS_t + \varepsilon_t$$

$$INV_t = k_0 + k_1 Tax_t + k_2 OIL_t + k_3 Inv_t + k_4 GOV_t + k_5 EX_t + k_6 MS_t + \varepsilon_t$$

$$IM_t = n_0 + n_1 Tax_t + n_2 OIL_t + n_3 Inv_t + n_4 GOV_t + n_5 EX_t + n_6 MS_t + \varepsilon_t$$

$$MD_t = v_0 + v_1 Tax_t + v_2 OIL_t + v_3 Inv_t + v_4 GOV_t + v_5 EX_t + v_6 MS_t + \varepsilon_t$$

$$r_t = u_0 + u_1 Tax_t + u_2 OIL_t + u_3 Inv_t + u_4 GOV_t + u_5 EX_t + u_6 MS_t + \varepsilon_t$$

โดยที่

Y = GDP: ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (หน่วย: ล้านบาท)

C = CP: การบริโภคร่วมของภาคเอกชน (หน่วย: ล้านบาท)

I = INV: การลงทุนรวมของภาคเอกชน (หน่วย: ล้านบาท)

G = GOV: การใช้จ่ายของรัฐบาล (หน่วย: ล้านบาท)

X = EX: การส่งออกสินค้าและบริการรวม (หน่วย: ล้านบาท)

M = IM: การนำเข้าสินค้าและบริการรวม (หน่วย: ล้านบาท)

Y_d = รายได้ที่ใช้จ่ายได้จริง (หน่วย: ล้านบาท)

T = TAX: ภาษีที่รัฐบาลเก็บจากประชาชน (หน่วย: ล้านบาท)

t_o = Tax: ภาษีคงที่ (หน่วย: ล้านบาท)

I_o = Inv: การลงทุนคงที่ (หน่วย: ล้านบาท)

r = อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดโดยธนาคารแห่งประเทศไทย (หน่วย: ร้อยละ)

OIL = ราคาน้ำมันภายในประเทศ (หน่วย: บาทต่อลิตร)

MD = อุปสงค์การซื้อเงินหรือความต้องการซื้อเงิน (หน่วย: ล้านบาท)

M^s_o = MS: อุปทานเงินหรือปริมาณเงินคงที่ (หน่วย: ล้านบาท)

ε_t = ค่าความคลาดเคลื่อน (error term)

การอุปสงค์ของราคาน้ำมันต่อตัวแปรเศรษฐกิจทางภาค

พิจารณาผลผลกระทบของราคาน้ำมันที่มีต่อตัวแปรในระบบเศรษฐกิจทางภาคแต่ละตัวได้ดังนี้

ผลผลกระทบของราคาน้ำมันต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

$$\frac{\partial \bar{Y}}{\partial OIL} = a_2 = \frac{-c_2 e}{c_1 g_1 + c_2 (1 - b(1-t_1)) - g_2 + m}$$

ผลผลกระทบของราคาน้ำมันต่อการบริโภคของภาคเอกชน

$$\frac{\partial C}{\partial OIL} = b_2 = \frac{-bc_2 e}{c_1 g_1 + c_2 (1 - b(1-t_1)) - g_2 + m}$$

ผลผลกระทบของราคาน้ำมันต่อภาษี

$$\frac{\partial T}{\partial OIL} = j_1 = \frac{-t_1 c_2 e}{c_1 g_1 + c_2 (1 - b(1-t_1)) - g_2 + m}$$

ผลผลกระทบของราคาน้ำมันต่อการลงทุนของภาคเอกชน

$$\frac{\partial I}{\partial OIL} = k_2 = \frac{-g_2 c_2 e}{c_1 g_1 + c_2 (1 - b(1-t_1)) - g_2 + m}$$

ผลผลกระทบของราคาน้ำมันต่อการนำเข้าสินค้าและบริการ

$$\frac{\partial M}{\partial OIL} = n_2 = \frac{-mc_2 e}{c_1 g_1 + c_2 (1 - b(1-t_1)) - g_2 + m}$$

ผลผลกระทบของราคาน้ำมันต่ออุปสงค์การถือเงิน

$$\frac{\partial MD}{\partial OIL} = v_2 = \frac{-c_1 c_2 e}{c_1 g_1 + c_2 (1 - b(1-t_1)) - g_2 + m}$$

ผลผลกระทบของราคาน้ำมันต่ออัตราดอกเบี้ย

$$\frac{\partial r}{\partial OIL} = u_2 = \frac{-c_1 e}{c_1 g_1 + c_2 (1 - b(1-t_1)) - g_2 + m}$$

3.2 วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาผลกระบวนการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจหลากหลายของประเทศไทยในครั้งนี้ ได้ใช้วิธี cointegration และ ECM โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 Unit Root Test

ทดสอบความเป็น Stationary ของตัวแปรที่นำมาทำการศึกษา หรือเรียกว่า การทดสอบ unit root โดยวิธี Augmented Dickey-Fuller Test(ADF) พิจารณาตัวแปรทุกตัวในแบบจำลองว่ามีลักษณะ Stationary [I(0)] หรือ Non-Stationary [I(d); d > 0] และถ้าข้อมูลมีลักษณะเป็น Non-Stationary จะมี Order of Integration เท่าใด ในการทดสอบ ถ้าผลของการทดสอบปรากฏว่าตัวแปรที่เป็นตัวแปรอิสระมี Order of Integration น้อยกว่าตัวแปรตาม เช่น ตัวแปรตามมีorder of intergration เท่ากับ [I(1)] และตัวแปรอิสระมี order of integration เท่ากับ [I(0)] ตัวแปรอิสระตัวนั้นจะถูกตัดออกจากแบบจำลอง ส่วนตัวแปรอิสระที่มี Order of Integration มากกว่าตัวแปรตาม เช่น ตัวแปรตามมีorder of intergration เท่ากับ [I(1)] และตัวแปรอิสระมี order of integration เท่ากับ [I(2)] จำเป็นต้องมีตัวแปรอิสระอีกด้วยหรือมากกว่าหนึ่งที่มี Order of Integration เดียวกันอยู่ในแบบจำลองด้วย

3.2.2 Cointegration

นำตัวแปรที่ทำการทดสอบโดยวิธี ADF แล้วมาพิจารณาคุณภาพในระยะยาวตามแนวทางของ Johansen โดยพิจารณาความยาวของ Lag (Lag Length) ซึ่งมีวิธีที่นิยมใช้พิจารณา 3 วิธี ได้แก่ Akaike Information Criterion (AIC) Likelihood Ratio Test (LR) และ Schwartz Bayesian Criterion (SBC) และเชื่อมโยงกับความหมายของแบบจำลอง แล้วเลือกรูปแบบของแบบจำลองที่เหมาะสม โดยคำนวณหาจำนวน Cointegrating Vectors จากวิธี Maximal Eigenvalue Statistic (λ_{Max}) หรือวิธี Eigenvalue Trace Statistic (λ_{Trace})

วิธีการของ Trace Statistic จะเริ่มต้นจากการทำการทดสอบสมมติฐานหลัก (H_0) โดยเปรียบเทียบค่าสถิติ λ_{Trace} ที่คำนวณได้ ว่ามากกว่าค่าวิกฤตหรือไม่ เปรียบเทียบค่าสถิติในตาราง distribution of λ_{Max} and λ_{Trace} statistics (Enders,1995) ถ้าค่าที่คำนวณได้มากกว่าก็จะปฏิเสธ H_0 โดยเริ่มจาก $H_0: r = 0$ และ $H_1: r > 0$ ถ้าปฏิเสธ H_0 ก็ทำการเพิ่มค่า r ในสมมติฐานครั้งละ 1 ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งยอมรับ H_0 ลักษณะการตั้งสมมติฐานแสดงให้ดังตาราง ส่วนวิธี Max statistic นั้นจะทำการทดสอบโดยเริ่มจาก $H_0: r = 0$ และ $H_1: r = 1$ ถ้าปฏิเสธ H_0 ก็แสดงว่า $r = 1$ และทำการทดสอบต่อไปโดยให้ $H_0: r = 1$ และ $H_1: r = 2$ ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะพบว่าไม่สามารถปฏิเสธ H_0 ได้

เมื่อได้จำนวน Cointegrating Vectors เท่ากับ r ก็ทำการ normalized Cointegrating Vector(s) เพื่อปรับค่าสัมประสิทธิ์ให้สอดคล้องกับรูปแบบสมการที่ต้องการคือปรับให้สัมประสิทธิ์ของตัวแปรตามเท่ากับ 1 แล้วจะได้สมการความสัมพันธ์ระยะยาว (Cointegrating Vector) ของแบบจำลอง ซึ่งต้องทำการพิจารณาความถูกต้องของเครื่องหมายของตัวแปรด้วยว่าเป็นไปตามแบบจำลองที่ได้คาดการณ์ตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์หรือไม่

3.2.3 Error Correction Mechanism:ECM

เมื่อพบว่าแบบจำลองมีความสัมพันธ์ในระยะยาวแล้ว ใช้วิธีการ Error Correction Mechanism(ECM) คำนวณหาลักษณะการปรับตัวในระยะสั้น โดยค่าสัมประสิทธิ์หน้า Error Correction Term หรือค่าความเร็วในการปรับตัว (Speed of Adjustment Coefficient : α) ควรจะมีค่าอยู่ระหว่างศูนย์ถึงลบหนึ่ง ($-1 < \alpha < 0$) (Maddala and In-Moo,1998)

3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาการวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจหลากหลายของประเทศไทยในครั้งนี้ ใช้ข้อมูลทุกค่ายูมิเป็นอนุกรรมเวลารายไตรมาส ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2536 (ไตรมาสแรก) ถึงปี พ.ศ. 2547 (ไตรมาสที่ 2) จำนวน 46 ชุดมูล โดยมีแหล่งที่มาของข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย ดังต่อไปนี้

- 1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) หมายถึงมูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายทั้งหมดที่ผลิตขึ้นในระยะเวลาหนึ่งโดยใช้ทรัพยากรที่คนประเทศไทยนั้น ๆ เป็นเจ้าของ (หน่วย : ล้านบาท)
- 2) การบริโภคของภาคเอกชน (หน่วย : ล้านบาท)
- 3) ราคาน้ำมันภายในประเทศที่แท้จริง หมายถึงราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่ไม่ได้ผ่านการตรึงราคามาตราการของรัฐบาล ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามราคาน้ำมันในตลาดโลก (หน่วย: บาทต่อลิตร)
- 4) การลงทุนของภาคเอกชน (หน่วย : ล้านบาท)
- 5) อัตราดอกเบี้ย คืออัตราดอกเบี้ยที่กำหนดโดยธนาคารแห่งประเทศไทย (หน่วย : ร้อยละ หรือเปอร์เซ็นต์)
- 6) การใช้จ่ายของรัฐบาล หมายถึงรายจ่ายที่รัฐบาลจ่ายออกไปในรูปของการลงทุน การซื้อสินค้าและบริการ และเงินโอน เพื่อที่จะก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของระดับผลผลิตหรือการเพิ่มขึ้นในรายได้ประชาชาติ (หน่วย : ล้านบาท)

- 7) ภาษี หมายถึงเงินที่รัฐบาลเก็บจากประชาชน หรือก็คือรายรับของรัฐบาล (หน่วย: ล้านบาท)
- 8) การส่งออก หมายถึงมูลค่าการส่งออกของประเทศไทยทุกสินค้าและบริการ (หน่วย: ล้านบาท)
- 9) การนำเข้า หมายถึงมูลค่าการนำเข้าสินค้าของประเทศไทย (หน่วย : ล้านบาท)
- 10) อุปสงค์การดือเงินของประชาชน คือ ความต้องการดือเงินเพื่อที่จะเอาไว้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ยามฉุกเฉิน และเพื่อเก็บสำรอง(หน่วย: ล้านบาท)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright[©] by Chiang Mai University
 All rights reserved